

čeniga brona na konji. — Na iztočni strani, prav na robu griča, je veličansko poslopje nekdanjiga starašinstva ali senata (Palazzo Senatorio) z visocim zvonikom; — na severni strani terga je drugo krasno poslopje z bogatim muzejem silno lepiga podobarskiga dela starodavnih časov. Za tem poslopjem, nekoliko višje je cerkev matere božje, ki ji „Ara celi“ pravijo, s frančiškanskim samostanom. Cerkev je ravno na tistem mestu sozidana, kjer je nekdanj Jupiterjev (Jupiter Capitolinus) tempelj stal, in je ena narstarejših v Rimu. Že Gregor Veliki jo je v letu 391 blagoslovil. Tudi terdijo, de stebri iz lepiga granata, ki jih je 22 v cerkvi, so že nekdanji Jupiterjev tempelj kinčili. K velicim vratam peljejo poleg poti na Kapitoljski terg lepe marmorne stopnice s 124 stopnjami.

Ravno tako krasno poslopje, ko na severni strani terga, je tudi na južni z družim lepim muzejem, in nekoliko — tode precej dalječ naprej proti jugu — je rob griča, dobro znana Tarpejska stena ali skala nekiga rijavkastiga kamna. Dandanašnji, ko so se tla silno povišale, ni ravno globoko izverh stene, pa vendar bi se človek dobro počesal, ko bi ga doli pahnili.

Ko sim bil to dobro ogledal, sim šel na izhodni strani z griča, ki je še bolj sterma, ko severno-večerna. Tu se pride unikraj Kapitola precej pod gričem k silno lepemu Septimjevemu (Septimus Severus) oboku, ki je vès iz lepiga greškiga marmorja, in še malo poškodovan. Malo naprej stoji Fokov (Phocas) steber, in na desni ravno pod Kapitolskim poslopjem je nekoliko drugih stebrov in ostanjkov nekdanjih tempeljnov in družih poslopij. — Na levi pa je tista v živo steno vsekana jetnišnica, ki so jo Rimljani „Carceres Mammertini“ imenovali, in v kateri so bili nekdanj hudobni Jugurta, in pozneje deležniki Katilinove zarotije, in še pozneje tudi sveta aposteljna Peter in Pavel — zaperti. Jetnišnica, ki je dandanašnji kapéla, ima več predalov ali stanic eno verh druge. V nar spodniši je studenec dobre vode, o kateri je pripovedka, de je še le takrat izvirati jela, ko je hotel sveti Peter varha jetnišnice kerstiti.

To je viditi na desni in na levi, ko se na izhodni strani s Kapitolja pride; — pred seboj pa vidi človek silno veliki in nekdanj toliko imenitni in sloveči Rimski Terg (Forum Romanum), ki ga zdaj, kakor de bi se norca delali, kravje polje (Campo Vaccino) imenujejo. Človeku se prav milo stori, ko ga vidi! — Na severni strani terga je tudi zdaj dolga versta hiš, tode večidel revnih in polnih kovačev in kolarjev, ki kola in vozove delajo in popravljajo. Na južni strani terga pa je Palatinski hrib z groznimi podertinami veličanskiga poslopja ali dvora nekdanjih rimskih cesarjev (Palazzo dei Cesari). — Med družimi razvalinami okrog terga je viditi tudi podertina nekdanjiga tempeljna Miru (Templum Pacis), ki je mogel silno velik in lep biti. Nekteri pa terdijo, de razvaline te niso bile tempelj, ampak Neronova zlata hiša (Domus Aurea Neronis). Poleg teh podertin je bila nekdanj hiša, zdaj pa je cerkev svete Frančiške Rimske.

Tu blizo stoji tisti krasni obok (Triumphbogen), ki so ga bili Rimljani Titu Vespazianu iz lepiga beliga marmorja sozidali, potem ko je bil jude premagal in Jeruzulemsko mesto razdjal. Miza kruhov, svečnik, kadilnice, trobente in drugo orodje Jeruzalemskiga tempeljna, ki je v malim kipu v marmor kar lepo vrisano ali vtesano, je še dobro poznati; sicer je pa obok že zlo poškodovan.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Ipave 27. velk. serp. — Ipavci radi slišimo, de se kaj od našiga kraja in od naših zadev dopisuje;

to de, kakor vsaki drugi, tudi mi radi imamo, de je resnica, kar se od nas in naših reči govori, naj že dobro ali slabo zadene. Kdor je dopis iz „Ipavskiga dola v Novicah 21. aug.“ *) bral, si mora gotovo misliti, de zavolj pridelkov nismo dalječ od velike nesreče, ki je bila lani Černomeljski kraj zadela, in vender večina Ipavcov še zmiraj Boga hvali, de temu ni tako. Dež nam je res nadležoval, desiravno smo že popred očitno za-nj molili, pa od vodene sile bo malo kdo vedel kaj povedati. Toče smo tudi vmes med dežjem večkrat imeli, in je tudi semtertje kakšniga posestnika terdo pritislila, je po več krajih več ali manj grozdje opikala; ali vender pri vsem tem, ako Bog ne da kaj hujšiga, bo vina več, in ako nam od zdaj zanaprej vreme posluži, bo boljšiga od lani, in še več bi ga bilo, ako bi ga ne bila slana 16. aprila v boljših vinogradih popalila. De bi bila toča turšici škodovala, še od nobene strani slišali nismo.

Smo imeli priliko od vsih strani doline zvediti, de se Ipavci večidel omenjenimu dopisu čudijo, in de na tako hudo prihodnost, kakor se je g. dopisavec boji, nobeden ne misli; zatorej se nam je potrebno zdelo, žalostno zagrinjalo odgerniti, ki ga je dopisavec čez Ipavo pogernil.

Pri vsem tem pa mi g. dopisniku ne zamerimo in mu družiga ne svetjemo, kakor de naj drugikat dobro prevdari, ali je res ali ne, kar kdo pové, preden se slišano naprej pravi, — zakaj o škodah in nesrečah so ljudje pripravljeni ne na libre, temuč na cente prikladati. De so g. dopisnika taki prikladavci zapeljali se ne čudimo, ker se je tudi zgodilo, de je bila po kriku nekterih mož iz ene soseske naša gosposka cenivško komisijo vzdignila in poslala točno škodo popisovat. Kader pridejo možje na mesto, kodar so imeli pregledovati, ni bilo — kaj popisovati.

Grojzдна bolezen se nam je letos k sreči le toliko pokazala, de vémo kakošna je. Bog daj, de bi s tem za vselej opravili!

O krompirjevi gnjilini se pri nas od več krajev tožba sliši.

Skoraj bi bili pozabili „Novicam“ od nekake posebne nadloge spomniti, ki našim kmetam veliko skerb dela. Zaplodilo se je namreč v naši dolini tolikanj vran in kavk, de se kot oblaki semtertje vlačijo in turšične njive, ktere nam letos večji pridelk, kot že ene leta sèm, obetajo, s silo napadajo. Kamor se taki vlak vsede, je berž ob tri ali štiri mirnike, in od marsikakiga posestnika se sliši, de so mu vrane skoraj vès pridelk z njive odnesle. De bi se temu merčesu v okom prišlo, je več sosesk sklenilo včeraj, danes in jutер s strelam nad nje iti, in akoravno jih ne potolčiti, jih saj s strelam pregnati.

Iz Verhnike. V četertik je bila šolska skušnja na Verhniki. Kaj prijetno je bilo to skušnjo poslušati; neki gospod iz višji cesarske službe se je glasil, da mu je bilo tukaj veliko več veselja, kakor pri marsikaki razdelitvi šolskih darov v Ljubljani. Res je bilo veselo viditi in slišati, kako so otroci v drugim razredu lepo in brez vsaciga strahu odgovarjali na prašanja pri branji ali iz slovnice, kako so se pri tabli v računjenji in sostavljanji spisov urno in nekako prav domače obračali. Spoznalo se je, da se je učenik, g. Adamič,

*) Gosp. dopisnik je po našim dobrim in dolgim poznanji tako resnicoljuben domoljub, da so ga mogle le naznanila taci, ktere je veči škoda zadela, navesti, da je »pars pro toto« vzela. Ker pa je »Novicam« vedno resnica čez vse, radi natisnimo pričujoči veselejši pojasnjenje Ipavske letine, in smo prepričani, da bo popravek tudi unimu gosp. dopisniku ljub, ker vémo, da tudi njemu je za resnico mar, in ker ga zamoremo zagotoviti, da popravek izvira iz v vsim verjetnih rok. Vred.

z otroci dobro trudil. Svoje veselje je bilo spet v prvem razredu pripravljeno, ker je učil g. Halek, sicer rojen Nemec od česke meje, pa pri svoji posebni pridnosti tudi za uk slovenskih otrok tako dobro ali še bolje pripravin, kakor marsikak slovensk rojak. Tukaj se je oglasil nar pred večji deček, ki je v kratkim pa lepo sestavljenim nagovoru častite gospode poslušavce pozdravil; in sicer mu je beseda iz ust šla, kakor da bi ne bil pervikrat taciga govora imel. Potem so otroci prvo pesem pred šolo iz „Drobtinc“ l. 1851 zapeli; njih malim in tankim glasovam so gosli nekterih večjih šolarjev več moči dajale. Kako da pa so otroci potem lepo zlogovali in brali, kako na ložji slovniške prasanja odgovore dajali, kako posebno urno in z rabo poštrevavnih prihitljejev iz glave poštevali, nočem dalje popisovati; zadosti je povedati, da smo poslušavci vsi v otroke zamaknjeni bili. Da je tudi keršanski nauk otrokam dobro v glavi bil, in da odgovor ni nikjer zastajal, ko so g. dekan Andrej Pečar, in g. kaplan Svetličič prāsali (drugi g. kaplan Hafner so bili po duhovnih vajah zadržani), da se po takim lahko razumē.

V zadnje pa je prišla za nas nekako nova reč na versto, namreč izpraševanje iz sadjoreje. Pridni g. Halek, ki je sadjorejo še v Kočevji po lastnim nemškim spisu v vprašanjih in odgovorih učil, si je dal ta kratki poduk po zvedenim možu posloveniti in je po tem tudi tukajšnje otroke učil. Z nekakim posebnim veseljem so otroci o sadjoreji pripovedovali, in h koncu nam je večji šolar vse ravnanje pri cepljenji nad pripravnim kolcam očitno pokazal. Pregovor, kiso ga otroci od sadjoreje vedili, smē pač tudi drugod znan biti; takole se glasi *):

Kjer najdeš kaj mesta,
Zasadi drevó;
Če strežba je zvesta,
Te plača dragó.

V sklep so otroci peli pesem svetlimu cesarju, in zraven so se tudi gosli glasile. Vediti je namreč, da je g. Halek, kakor izurjen godeč in orglar, tudi lepo število mladih godcov zvadil, tako da se o večjih praznikih v novi lepi cerkvi velika godba s pavkami, trobentami, pišali in gosli kakor v kaki veliki mestni cerkvi razlega. Še vé, da so bili po končani skušnji pridniši šolarji in šolarce z lepimi bukvami obdarovani; samo da niso bili vsi otroci veseli, ker niso vsi darov prejeli. — Omeniti je še, da je nekaj otrok tudi v nemškem jeziku skušanih bilo, ker so bili v tem v posebnih urah učeni.

Ta šolska skušnja na Verhniki je bila blezo poslednja v najeti hiši; zakaj zdaj zida soseska s stroški srenjske denarnice novo šolo blizo farne cerkve. Spominja vredno je, koliko da se je v tej soseski v malo več kakor v dvéh letih storilo: nova farna cerkev, zdaj že znotraj in zunaj izdelana in olepšana; ponovljen farovž (za kteriga so milostljivi Ljubljanski škof že 1500 gold. podarili) na eni strani, in na drugi pa nova šola, ki ima dosti prostora za učenikovo stanovanje in za dva šolska razreda. Slava taki soseski! P. H.

Novičar iz mnogih krajev.

Potovanje presvitliga cesarja po Horvaškim in Slavonskim bo takole: 3 dni ostane v Zagrebu, 4. dan gré iz Zagreba v Karlovec, 5. iz Karlovca v Reko; v Reki bo ostal 6. in 7. dan in o tem času Baker (Buccari) in Kraljević (Portoré) obiskal; 8. dan gré iz Reke v Gospic, tū ostane 9. dan; 10.

*) Hvala, prelepa hvala gospodu Haleku! Hvala pa tudi pridnim mladim sadjorejčkam, ki bojo kadaj svojimu marljivimu učeniku še posebno hvaležni. Vred.

dan iz Gospica v Korenico, 11. dan iz Korenice v Sluin, 12. iz Sluina v Glino, 13. iz Gline spet v Zagreb, 14. dan ostane v Zagrebu, 15. gré v Belovar, 16. v Požeg, 17. v Osek, 18. dan ostane v Oseku, 19. dan gré v Vinkovce, 20. v Brod, 21. v Novo-Gradiško, 22. v Zagreb, 23. dan iz Zagreba na Dunaj domú. — 23. augusta je bil pod predsedništvam g. bana Jelačić-a velki zbor kmetijske družbe v Zagrebu, v katerim se je tudi o prošnji posvetovalo, ki se ima cesarju predložiti zastran učilnice kmetijstva v Zagrebu. — Sliši se, da železnice, ki se bojo po cesarjevimi dovoljenji na Ogerskim začele delati, bojo vojaki delali. — Govori se, da bo ministerstvo kupčijstva jenjalo; stavne opravila bojo samostojno vradnijo imele, kakor je pred letam 1848 bilo „vesolno stavbino vodstvo“. — Ministerstvo poduka je velike hvale vreden ukaz dalo, da naj šolske oblasti v vsih deželah skerbé, da v pospéh kmetijskiga nauka *) naj se pri vsih ljudskih šolah sadiša sadnih drevés napravijo, kjer pa kraj ni za sadje, pa sadiša družih koristnih drevés. Šolskim ogledam je tedaj priporočeno, sosesčane dostojno podučiti, da se ta kaj koristna naprava povsod kmalo na noge spravi, ali pa zboljša, kjer je že. Nadjamo se, da vsi naši umni Slovenci bojo z velicim veseljem pripomogli k ti reči, ktera je v velik prid vsacimu kraju, da že mladost prejme poduk v sadjoreji. — Deželni poglavar Teržaski fml. grof Wimpfen je prevzel varstvo primorske družbe za pogojzdevanje Krasa. — V cesarski denarni kovnici kujejo sedaj tudi veliko zlatov (cekinov) tistim, ki ji zlato za skovanje denara prinesó. — Mlada zala deklica, ki je mutasta dolgo časa v Dunajski bolnišnici ležala, brez da bi ji bili pomagati mogli, je v 10 minutah spet popolnoma govoriti začela po elektro-magnetičnim zdravilu. — Vse pričakuje napeto, kaj bo Pruska vlada na pismo nekterih zedinjenih vlad zastran nemškiga cola odgovorila. — Potres v Erolcheimu na Parskim je poderl cerkev in več hiš. — Pridni zvezdogled Hind je spet novo zvezdo (9. verste) iznajdel. — Sila veliko mladih žensk iz Angleškiga se preseluje v Australio sreče iskat. — V severnih krajih papeževih dežel so zasačili več taci, ki so pripravljali na 15. augusta punt. — Od grozovitiga Omer-Pasata po nedolžno v ječo verženi 80 let stari vladika iz Mostara je izpušen. — Nek prenapet priliznjenec je svoje okno 15. augusta v Parizu z nadpisam razsvetlil: „Bog je vstvaril Napoleona in potem je — počival“.

*) Ker nas skušnja uči, da celó nekteri možjé, ki se scer omikanim prištevajo, ne vejo razločka med kmetijski-a-o, in kmečki-a-o — jim povemo, da kmetijski-a-o pomeni landwirthschaftlich, kmečki-a-o pa bauerisch, da tedaj kmetijske reči niso le samo za kmeta, temuč tudi za tako imenovano gospôdo, ako ji je za kmetijstvo mar. Vred.

Očitna zahvala.

Veliki škodi, ko nam je preteklo jesen toliko nesreče pri zadjala, je miloserčnost blagih dobrotnikov nar hujši in globočejši rano zacelila. Ginjen velike dobrote nisim bil v stanusvoje hvaležnosti pri razdelitvi milodarov pričo razgovoriti, kar tedaj tū v imenu vsih na Radovni (Rothwein) poškodovanih vsim dobrotnikom, kakor tudi preslavnimu gospodu deželnemu poglavarju in marljivu skerbi častitega poglavarja J. Pajka s hvaležnim sercom spolniti se pospešim. Vsim dobrotnikom zahvala presrečna! Bog vas ohrani! in obilno poverni, kar ste miloserčno podelili.

V Gorjah 22. augusta 1852.

Jož. Pernač, obertnik.

Pogovori vredništva.

Gosp. E. na Gor.: Knjigo smo kupili in jo vam poslali. — Gosp. Δ: Prav radi bi, pa sedaj ne moremo.